

4 Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ylläpitää ja parantaa eri-ikäisten helsinkiläisten mahdollisuuksia henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sivistymiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen ja tukee Helsingin elinvoimaisuutta.

Toimiala jakautuu neljään palvelukokonaisuuteen sekä toimialan hallintoon. Palvelukokonaisuudet ovat kulttuuri, liikunta, nuorisoyhteisö ja kirjasto. Toimiala toimii kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuudessa ja lautakunnalla on kolme jaostoa, jotka ovat kulttuuri- ja kirjastojaosto, liikuntajaosto ja nuorisoyhteisöjaosto.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on kolme talousarviokohtaa:

- kulttuuri ja vapaa-aika (talousarviokohta 4 10 01)
- kulttuurin laitosavustukset (4 10 02)
- liikunnan laitosavustukset (4 10 03)
- sekä investoinnit (8 05 04).

4 10 01 Kulttuuri ja vapaa-aika

1 000 euroa	Talousarvio 2023	TA- muutokset 2023	Yhteensä 2023	Toteutunut 2023	Poikkeama 2023	Ylitysoikeus 2023
Tulot	35 814	0	35 814	37 135	1 321	0
Menot	-258 049	-4 340	-262 389	-260 375	2 014	0
Toimintakate	-222 235	-4 340	-226 575	-223 240	3 335	0
Poistot	9 493	0	-9 493	10 158	-665	0
Tilikauden tulos	-231 728	-4 340	-236 068	-233 398	2 670	0

Käyttötalous

Kaupunginvaltuuston 23.11.2022 hyväksymässä vuoden 2023 talousarviossa kulttuurin ja vapaa-ajan talousarviokohdan toimintakate oli -222,2 miljoonaa euroa. Talousarviokohdalle siirrettiin lisäksi palkkakehitysohjelman toteuttamiseksi 0,2 miljoonaa euroa kaupunginhallituksen käyttövaroista. Asiasta päätti kaupunginvaltuusto 14.6.2023. Kaupunginvaltuusto päätti 13.12.2023 siirtää talousarviokohdalle kaupunginhallituksen käyttövaroista vielä 4,1 miljoonaa euroa. Varat siirrettiin energiakulujen kattamiseksi sekä sähkön että energian hinnan noustua. Määrärahasiirtojen jälkeen toimintakate oli - 226,6 miljoonaa euroa.

Talousarviokohtaan kertyi tuloja 37,1 miljoonaa euroa, eli 1,3 miljoonaa euroa oletettua enemmän. Myyntitulot jäivät talousarviotavoitetta alhaisemmiksi liikunta- ja kulttuuripalvelukokonaisuuksissa.

Liikuntapalvelukokonaisuudessa tulojen vajetta selittävät kesällä toteutettu Yrjönkadun uimahallin remontti, Kivikon hiihtohallin sulkeminen sekä se, että asiakkaat käyttivät liikuntapalveluja vasta vuoden viimeisten kuukausien aikana samassa määrin kuin ennen koronapandemiaa. Kulttuuripalvelukokonaisuudessa tulojen alitus johtuu odotettua vähäisemmästä kaupunginorkesterin konserttien kausikorttimyynnistä ja

kulttuurikeskusten maksullisten tapahtumien alentuneista kävijämääristä. Toisaalta avustustulot toteutuivat talousarviota parempana, liikuntapalveluiden maa- ja vesialueiden vuokratulot olivat ennakoitua suuremmat ja muut tulot olivat tavoitetta suuremmat. Viimeksi mainittuun vaikutti esimerkiksi HAM-taidesäätöille siirrettyyn omaisuuteen liittyvä oikaisu.

Talousarviokohdan toteutuneet menot olivat 260,3 miljoonaa euroa, joka on 2,0 miljoonaa euroa talousarvioon kirjattua vähemmän. Menosäästöjä syntyi palveluiden ostoissa ja vuokratuloissa. Energiakulut ovat kohonneet hintojen nousun vuoksi, mutta toimiala on toimenpiteillään onnistunut vähentämään energiankulutusta: sähkölaskutus oli 2 % ja kaukolämmön 0,3 % matalampi kuin vuonna 2022.

Talousarviokohdan toimintakatteen toteuma oli -223,2 miljoonaa euroa eli 3,4 miljoonaa euroa parempi kuin talousarviossa mainittu.

Sitovat toiminnan tavoitteet toteutuivat seuraavasti:

Toiminnan elinvoimaisuus.

Tavoite toteutui.

- Käyntikerrat toimialan palveluissa ovat vähintään 23 000 000

Toteuma oli 25 525 441 käyntikertaa. Tavoitetta mitattiin digitaalisten ja fyysisten käyntikertojen yhteenlasketulla määrällä.

Fyysisten käyntikertojen määrä oli miltei koronapandemiaa edeltävällä tasolla, mikä osoittaa palautumisen sujuneen odotetusti. Vuonna 2019 fyysisiä käyntikertoja oli 21 096 545, kun vuonna 2023 niitä kertyi 21 017 083 (tavoite 19 027 000 käyntikertaa).

Digitaalisten käyntikertojen määritelmää uudistettiin ja otettiin käyttöön vuonna 2022, joten vertailua koronapandemiaa edeltävään tasoon ei voida tehdä. Käyntikertojen määrä 4 508 358 kuitenkin ylitti asetetun tavoitteen (3 973 000).

Toiminnan tehostaminen

Tavoite toteutui.

- Yksikkökustannukset toimialan palvelukokonaisuuksissa ovat korkeintaan seuraavanlaiset (suluissa talousarviovuoden 2022 tavoitearvo*, johon vuoden 2023 tavoitetta verrataan):
kulttuuripalvelukokonaisuus 23,15 euroa (23,27 euroa), liikuntapalvelukokonaisuus 6,82 euroa (6,48 euroa), nuorisopalvelukokonaisuus 26,17 euroa (24,17 euroa), kirjastopalvelukokonaisuus 4,20 euroa (4,09 euroa). *) Vuoden 2023 yksikkökustannukset on laskettu ilman kaupungin sisäisen vuokramallin aiheuttamaa muutosta. Vuoden 2022 tavoitearvoista on poistettu Helsingin taidemuseon (HAM) vaikutus, sillä HAMin toiminta siirtyy suunnitelmien mukaan säätöön 1.1.2023 alkaen.

Toiminnan tehostumista mitattiin yksikkökustannuksella, joka määriteltiin palvelukokonaisuuksittain. Mittarilla pyrittiin ohjaamaan toimintaa ja johtamista tehokkaasti huomioiden sen, että toiminnan volyymit

eri palvelukokonaisuuksissa vaihtelevat paljon. Mittari huomioi palvelukokonaisuuksittain toiminnan nettomenot suhteessa aikaansaatuihin käyntikertoihin. Yksikkökustannuslaskennassa toimialan hallinnon kustannukset vyörytettiin täysimääräisesti palvelukokonaisuuksille. Avustusmäärärahoja ei huomioitu laskennassa. Näin pyrittiin osoittamaan palvelukokonaisuuksien toiminnan panos-tuotos-suhdetta.

Toteuma oli kulttuuripalveluissa 18,43 euroa, liikuntapalveluissa 6,24 euroa, nuorisopalveluissa 23,33 euroa ja kirjastopalveluissa 3,87 euroa. Tavoitteen toteutumiseen vaikutti suurelta osin käyntikertatavoitteen ylittyminen.

Suorite- ja taloustavoitteet

	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Suoritteet			
Suoritetavoitteet			
Käyntikerrat yhteensä	23 000 000	25 525 441	2 525 441
Fyysiset käyntikerrat	19 027 000	21 017 083	1 990 083
Kirjasto	7 700 000	8 149 764	449 764
Kulttuuri	1 200 000	1 223 137	23 137
Liikunta	9 000 000	10 372 014	1 372 014
Nuoriso	1 127 000	1 272 168	145 168
Digitaaliset käyntikerrat *)	3 973 000	4 508 358	535 358
Kirjasto	3 300 000	3 555 380	255 380
Kulttuuri	450 000	738 133	288 133
Liikunta	90 000	87 610	-2 390
Nuoriso	133 000	127 235	-5 765

*) Vuonna 2022 otettiin käyttöön uudistettu määritelmä digitaaliselle käyntikerralle

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstön käyttö	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Henkilöstön määrä	1 752	1 770	18
Henkilöstötyövuodet (oma henkilöstö)	956	1 988	1 032

Tuottavuutta kuvaavat tunnusluvut

Tuottavuusmittari	TA 2023	2023	2022	2021
Tuottavuusindeksi (2021=100)	121,9	137,8	108,9	101,6

Yksikkökustannukset

e / asukas (sis. järjestö ja laitosavustukset)	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Palvelukokonaisuus			
Liikunta	128,00	132,68	4,68
Nuoriso	53,30	52,44	-0,86
Kirjasto	68,90	67,13	-1,77
Kulttuuri	116,60	123,40	6,80
Yhteensä	366,90	375,60	8,70

Yksikkökustannukset

e / asukas (ilman avustuksia)	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Palvelukokonaisuus / palvelu			
Liikunta	92,50	96,71	4,21
Nuoriso	49,20	48,38	-0,82
Kirjasto	68,90	67,13	-1,77
Kaupunginmuseo	13,10	13,40	0,30

Orkesteri	20,90	20,30	-0,60
Taidemuseo	0		0
Kulttuurikeskukset ja kulttuurin edistäminen	22,90	20,70	-2,20
Yhteensä	267,60	266,60	-1,00

Yksikkökustannukset

Järjestöavustukset e/asukas (nuoriso 7–28 -vuotiaat nuoret)	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Palvelukokonaisuus			
Kulttuuri	25,60	25,74	0,14
Liikunta	12,60	12,42	-0,18
Nuoriso	15,20	14,82	-0,38

Tilan käyttö	TA 2023	2023	2022	2021
Tilat, m2	353 278	334 762	351 490	334 974
Tilojen pinta-alamäärä (htm2) suhteessa fyysisiin käyntikertoihin	0,019	0,016	0,019	0,016

Sekä fyysisten että digitaalisten käyntikertojen määrä ylitti tavoitteen. Koronapandemiasta palautuminen on onnistunut odotetusti ja kysyntä toimialan palveluihin on elpynyt. Myös matkailijoiden määrä on kasvanut, mikä näkyi erityisesti muutamissa toimipaikoissa, kuten museoissa, keskustakirjasto Oodissa ja Rastilan leirintäalueella.

Henkilöstötyövuosien lukumäärä on talousarviossa virheellinen järjestelmän epävakauden vuoksi, joten toteuman ja tavoitteen ero on liian suuri.

Toimialan tuottavuutta mitattiin tuottavuusindeksillä, jossa verrataan fyysisiä ja digitaalisia käyntikertoja nettomenoihin (menot miinus tulot). Nettomenoista on vähennetty jaetut avustukset ja poistettu inflaation vaikutus. Tuottavuusindeksi kertoo, mikä on palveluiden tuottamiseen käytetyn rahan suhde asiakkaiden käyntikertoihin. Tuottavuusindeksin kasvaessa käyntikertojen määrä kasvaa rahan käyttöä nopeammin.

Perusvuotena vertailussa on vuosi 2021. Siihen verrattuna tuottavuus on parantunut selvästi, mikä johtuu käyntikertojen voimakkaasta kasvusta (+ 40 % verrattuna perusvuoteen 2021) ja inflaatiokorjattujen menojen maltillisesta kasvusta (+ 1 % verrattuna perusvuoteen 2021). Vuoden 2023 toteutunut tuottavuusindeksi oli myös talousarvion tuottavuusindeksiä parempi. Siihen vaikuttivat sekä käyntikertatavoitteen ylittyminen että toimintakateen toteutuminen talousarviota parempana.

Yksikkökustannukset kertovat kuinka paljon toimiala käyttää määrärahoja palvelukokonaisuuksittain/palveluittain suhteessa Helsingin väestömäärään. Yksikkökustannuslaskennassa palvelukokonaisuuksien/palveluiden nettomenoja (menot miinus tulot) verrataan väestömäärään. Toimialan yhteisten hallintopalveluiden menot on laskennassa vyörytetty palvelukokonaisuuksille/palveluille täysimääräisesti. Yksikkökustannuksia on laskettu kahdella tavalla: niin, että niihin sisällytetään toimialan jakamat järjestö- ja laitosavustukset sekä yksikkökustannukset ilman avustuksia.

Liikuntapalveluissa yksikkökustannukset (avustusten kanssa ja ilman) ylittivät talousarvion johtuen kohonneista energia- ja kiinteistöjen ylläpitomenoista.

Kulttuuripalvelukokonaisuudessa yksikkökustannukset, joissa ovat mukana avustukset, ylittivät talousarvion. Vaikka kulttuuripalvelukokonaisuuden toimintakate (eli nettomenot) oli talousarviota parempi, ja vaikka kulttuurin antamat laitosavustukset toteutuivat talousarviota pienempinä (laitosavustukset ovat omalla talousarviokohdallaan, ks. jäljempänä), oli väestömäärään suhteutetut yksikkökustannukset tavoitetta

suuremmat.

Kulttuuripalvelukokonaisuuden palveluista kaupunginmuseon yksikkökustannukset (ilman avustuksia) ylittivät hieman talousarvion. Vaikka kaupunginmuseon toimintakate oli talousarviota parempi, oli väestömäärään suhteutetut yksikkökustannukset vähän tavoitetta suuremmat. Muiden kulttuurinpalvelukokonaisuuden palveluiden yksikkökustannukset (ilman avustuksia) olivat talousarviota pienemmät.

Nuoris- ja kirjastopalvelukokonaisuuksien yksikkökustannukset (avustusten kanssa ja ilman) toteutuivat talousarviota pienempinä.

4 10 02 Kulttuurin laitosavustukset

Kulttuurin laitosavustuksilla tuetaan kulttuuria edistäviä toimijoita Helsingissä. Tukimuotoina ovat laina-, toiminta- ja vuokra-avustus. Vuonna 2023 avustuksia myönnettiin yhteensä 29,2 miljoonaa euroa, ja ne jakautuivat seuraavalla tavalla: Helsingin teatterisäätiö sr 13,4 miljoonaa euroa, HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr 6,4 miljoonaa euroa, Korkeasaaren eläintarhan säätiö sr 4,7 miljoonaa euroa, Suomen Kansallisooppera- ja balettisäätiö sr 3,7 miljoonaa euroa, Uuden musiikin orkesterin säätiö 0,9 miljoonaa euroa ja Suomen urheilumuseosäätiö 0,1 miljoonaa euroa.

HAM säätiölle annettu avustus toteutui 0,4 miljoonaa euroa talousarviota pienempänä, kun säätiölle siirtyneeseen omaisuuteen liittynyt ns. kompensatioavustus oli arvioitua pienempi.

4 10 03 Liikunnan laitosavustukset

Liikunnan laitosavustuksilla tuetaan liikuntaa edistäviä toimijoita Helsingissä. Tukimuotoina ovat laina-, toiminta- ja vuokra-avustus. Vuonna 2023 avustuksia myönnettiin yhteensä 15,9 miljoonaa euroa, ja ne jakautuivat seuraavalla tavalla: Stadion-säätiö 7,0 miljoonaa euroa, Urheiluhallit Oy 4,0 miljoonaa euroa, Vuosaaren urheilutalo 2,1 miljoonaa euroa, Jääkentäsäätiö 1,3 miljoonaa euroa, Mäkelänrinteen uintikeskus 0,7 miljoonaa euroa, Urhea-säätiö 0,3 miljoonaa euroa, Helsinki Stadion Oy 0,2 miljoonaa euroa ja muut toimijat 0,2 miljoonaa euroa.

Vuosaaren Urheilutalo Oy:lle annettu avustus toteutui 0,2 miljoonaa euroa talousarviota pienempänä laina-avustuksen pienennyttyä lainan lyhennyserämuutoksien vuoksi.

8 05 04 Irtain omaisuus

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan irtaimen omaisuuden perushankintaan oli käytettävissä yhteensä 10,1 miljoonaa euroa, joka koostui talousarvion varatusta 6,9 miljoonasta eurosta ja aikaisemmin käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnettyistä 3,2 miljoonan euron ylitysoikeuksista. Määrärahaa käytettiin vuoden aikana 7,1 miljoonaa euroa, josta ICT-investointeihin 2,4 miljoonaa euroa ja muihin irtaimen omaisuuden hankintoihin 4,7 miljoonaa euroa.

Suurimmat ICT-investoinnit kohdistuivat toimialan toiminnanmuutokseen liittyviin isoihin muutoshankkeisiin. Muista investoinneista merkittävimpiä olivat liikuntapalvelujen kalusto- ja konehankinnat, Kalasataman ja Malminkartanon kirjastojen varustaminen, nuorisotalojen hankinnat,

kaupunginmuseon, orkesterin ja kulttuurikeskusten hankinnat sekä taidehankinnat kaupungin omistamaan taidekokoelmaan (jota HAM taidemuseosäätiö hallinnoi).

Vuodelle 2023 varatuista investointimäärärahoista 2,2 miljoonaa euroa siirrettiin vuoden 2024 investointiohjelmaan kyseisen vuoden talousarvion päälle, koska arvioitiin, ettei näitä hankkeita päästä toteuttamaan vuonna 2023.